

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Харківська національна академія міського господарства

ПАВЛЕНКО ТЕТЯНА ЮРІЇВНА

УДК 338.45 : 658.114.3

**СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ Й ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ НА БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**

08.00.04 – Економіка та управління підприємствами
(економіка будівництва)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківській національній академії міського господарства Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник:

**кандидат економічних наук, доцент
Мамонов Костянтин Анатолійович,**
доцент кафедри фінансово-економічної безпеки,
обліку і аудиту Харківської національної академії
міського господарства Міністерства освіти і
науки, молоді та спорту України.

Офіційні опоненти:

**доктор економічних наук, професор
Кендюхов Олександр Володимирович,**
завідувач кафедри стратегічного управління
економічним розвитком Донецького
національного технічного університету
Міністерства освіти і науки, молоді та спорту
України (м. Донецьк).

**кандидат економічних наук, доцент
Сейдаметова Лейля Діляверівна,**
доцент кафедри обліку і аудиту Республіканського
вищого навчального закладу «Кримський
інженерно-педагогічний університет»
Міністерства освіти і науки, молоді та спорту
України (м. Сімферополь).

Захист відбудеться 28 лютого 2013 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.089.01 Харківської національної академії міського господарства за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12, конференц-зал засідань № 1.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківської національної академії міського господарства за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12. Автореферат розісланий 28 січня 2013 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

д.е.н., проф. Т. В. Момот

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах реформування соціально-економічних відносин, глобалізаційних процесів, інтеграції економіки України до міжнародних інституцій потреби вирішувати проблеми забезпечення зростання ефективності й результативності формування та використання економічного потенціалу набувають чітко вираженого й актуального характеру. Особливо вони проявляються на підприємствах будівельної галузі, яка є системоутворювальною сферою, що забезпечує функціонування й розвиток держави.

Для забезпечення ефективності й результативності формування та використання економічного потенціалу, необхідно запропонувати напрями розробки й упровадження відповідної стратегії, що створить підґрунтя для розвитку будівельних підприємств.

В умовах трансформаційних процесів для забезпечення ефективності й результативності функціонування підприємств будівельної галузі застосовуються підходи, спрямовані на формування та використання потенціалу розвитку, важливим елементом якого є економічний потенціал.

Найбільш вагомими роботами з питань методології та інструментарію економічного потенціалу підприємств є дослідження вчених О. Добикіної, В. Ковальова, Н. Краснокутської, Є. Лапіна, А. Люкшинова, Б. Мочалова, І. Отенка, А. Самоукіна, Л. Сосненка, Д. Шевченка та ін.

Питанням розробки й упровадження стратегії на підприємствах присвячені роботи І. Ансоффа, А. Ачкасова, П. Бубенка, А. Голікова, П. Дойля, П. Друкера, Г. Ковалевського, О. Кендюхова, А. Крушевського, К. Мамонова, Г. Мінцберга, Т. Момот, Г. Назарової, В. Онищенко, І. Писаревського, М. Портера, В. Решетило, Л. Сейдаметової, В. Сергієнка, В. Торкатюка, А. Чандлера, Л. Шутенка та ін.

До того ж, на сучасному етапі економічних перетворень процес розробки та реалізації стратегії формування й використання економічного потенціалу на підприємствах будівельної галузі має несистемний характер, що знижує результативність управління, конкурентоспроможність підприємств, гальмує їх розвиток. Особливого значення набувають проблеми подальшого вдосконалення напрямів оцінювання економічного потенціалу, ураховуючи особливості функціонування будівельних підприємств і рівень взаємодії із зацікавленими особами. Крім того, відсутні єдині підходи щодо сутнісних характеристик економічного потенціалу будівельних підприємств.

Недостатній рівень дослідження наведених проблем, значення й актуальність питань для будівельних підприємств зумовили вибір теми дисертації, визначили її мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Теоретичні й практичні розробки у сфері створення та реалізації стратегії формування й використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах здійснювалися в межах наукової тематики Харківської національної академії міського господарства за участю автора у виконанні науково-дослідницьких тем: «Інформаційно-аналітичне забезпечення стратегічного управління фінансово-економічною безпекою суб'єктів господарювання України в умовах глобалізації: теорія, методологія, практика», етап 1 – «Теоретико-методичні засади формування обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління фінансово-економічною безпекою суб'єктів господарювання України в умовах глобалізації» – автором обґрунтовано концептуальні засади щодо визначення та оцінки економічного потенціалу будівельних підприємств (2011 р. – державний реєстраційний номер 0112U003092), етап 2 – «Стратегічне управління в будівництві та житлово-комунальному господарстві: інтерпретація стратегічної інформації та методології формування сучасних баз стратегічних даних» – автором визначено напрями створення та реалізації стратегії формування й використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах (2012 р. – державний реєстраційний номер 0112U003092).

Мета й завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо розроблення й упровадження стратегії формування й використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах.

Досягнення поставленої мети зумовило вирішення таких завдань:

- обґрунтувати теоретико-методичні підходи до оцінки економічного потенціалу на будівельних підприємствах;
- визначити особливості управління економічним потенціалом на будівельних підприємствах;
- виявити стан та напрями розвитку будівельних підприємств, що досліджуються;
- визначити напрями розроблення та реалізації стратегії формування й використання економічного потенціалу;
- охарактеризувати напрями визначення ринкової вартості будівельних підприємств;
- визначити управлінські дії щодо забезпечення зростання ефективності та результативності формування й реалізації економічного потенціалу на досліджених будівельних підприємствах;
- запропонувати напрями розробки й упровадження стратегії формування й використання економічного потенціалу.

Об'єктом дослідження є процес формування й використання економічного потенціалу будівельних підприємств.

Предметом дослідження – сукупність теоретичного, методичного й практичного інструментарію щодо розробки й упровадження стратегії формування й використання економічного потенціалу будівельних підприємств.

Методи дослідження. Теоретико-методичне підгрунття дисертаційного дослідження складають загальнонаукові принципи, методи, положення, репрезентовані в роботах науковців, які займаються вирішенням проблем у сфері розробки й упровадження стратегії формування й використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах.

Для проведення дослідження використані наступні методи: *узагальнення та систематизації* (для визначення актуальності, теми, мети дослідження, обґрунтування теоретико-методичних підходів щодо визначення економічного потенціалу будівельних підприємств, оцінки та стратегії формування й використання економічного потенціалу); *класифікації* (для дослідження й визначення компонентів економічного потенціалу будівельних підприємств); *фінансового та економічного аналізу* (для визначення траєкторії розвитку будівельної галузі, характеристики фінансового стану будівельних підприємств); *експертного аналізу* (для оцінки вартості економічного потенціалу будівельних підприємств); *структурно-логічного аналізу* (для розробки й упровадження стратегії формування й використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах).

Інформаційною базою дисертаційного дослідження є нормативно-правові акти України, офіційні матеріали Державної служби статистики України, фінансова і статистична звітність будівельних підприємств, матеріали науково-практичних конференцій, періодичних видань, наукові розроблення українських та зарубіжних учених, електронні дані ресурсів мережі Інтернет.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних положень із розробки й упровадження стратегії формування й використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах.

Наукову новизну отриманих результатів дисертаційного дослідження визначають наступні положення:

удосконалено:

- структуру економічного потенціалу, який складається із взаємопов'язаних компонентів, що дозволяє визначити потенційні можливості будівельних підприємств і рівень їх впливу на розвиток компаній;

- модель оцінки вартості економічного потенціалу, яка, на відміну від існуючих, ураховує поточну ринкову вартість будівельних підприємств, що формується за рахунок створення й використання економічного потенціалу, й

інтегральний критерій формування й реалізації економічного потенціалу та дозволяє здійснити оцінку відповідно його компонентів;

- напрями визначення інтегрального критерію формування й реалізації економічного потенціалу будівельних підприємств відповідно до компонентів економічного потенціалу шляхом анкетування експертів, що дозволило оцінити вартість економічного потенціалу для розробки й упровадження стратегії формування й реалізації економічного потенціалу;

- схему розробки й упровадження стратегії формування й використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах, яка, на відміну від існуючих, реалізується через відділ інформаційно-аналітичного забезпечення шляхом застосування відповідних етапів і встановлених зворотних зв'язків, що дозволяє своєчасно реагувати на відхилення, які виникають у цьому процесі, і попереджувати негативні явища в контексті забезпечення зростання вартості економічного потенціалу та рівня результативності його реалізації;

дістали подальшого розвитку:

- визначення економічного потенціалу будівельних підприємств, який розглядається як стратегічно-орієнтована категорія, що постійно трансформується, забезпечує розвиток будівельних підприємств на підставі формування й реалізації виробничих, маркетингових, фінансових, інноваційно-інвестиційних, інформаційних, стратегічних факторів;

- підходи щодо визначення стратегії формування й використання економічного потенціалу, яка, на відміну від існуючих, характеризується як комплексний план розвитку або модель дій, що враховують особливості функціонування будівельних компаній і ґрунтуються на напрямках формування й реалізації компонентів економічного потенціалу, що постійно трансформуються й удосконалюються відповідно до наявних зовнішніх і внутрішніх умов господарювання;

- методика оцінки вартості економічного потенціалу, яка полягає у формуванні інформаційно-аналітичного забезпечення, характеристикі компонентів економічного потенціалу, побудові параметричної моделі оцінки економічного потенціалу, визначенні вартості економічного потенціалу, інтерпретації отриманих результатів, що дозволило створити підґрунтя для розробки й упровадження стратегії формування й використання економічного потенціалу будівельних підприємств.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо формування стратегії формування й використання економічного потенціалу будівельних підприємств. Отримані результати досліджень

використовуються для розробки планів стратегічного розвитку будівельних підприємств, удосконалення системи управління економічним потенціалом.

Результати дисертаційної роботи апробовані на будівельних підприємствах: публічному акціонерному товаристві «Південспецатоменергомонтаж» (м. Харків) для реалізації схеми формування й упровадження стратегії формування й використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах та використання багаторівневої системи оцінювання інтегрального критерію формування й реалізації економічного потенціалу будівельних підприємств відповідно компонентів економічного потенціалу (акт № 12 від 23 січня 2013 р.), публічному акціонерному товаристві «Трест Житлобуд-1» під час упровадження (м. Харків) у використанні методики оцінки вартості економічного потенціалу та характеристики обґрунтувань щодо визначення економічного потенціалу будівельних підприємств (акт № 18 від 24 січня 2013 р.).

Отримані результати щодо формування й реалізації економічного потенціалу на будівельних підприємствах використані під час розробки Концепції розвитку м. Харкова до 2030 р.

Результати дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту Харківської національної академії міського господарства у викладанні курсів «Стратегічний аналіз», «Економіко-математичне моделювання», «Економетрія», «Економіко-математичні моделі в управлінні та економіці», у курсовому та дипломному проектуванні студентів (довідка від 24.01. 2013 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаним дослідженням, у якому наукові результати отримано автором самостійно. В опублікованих у співавторстві роботах, у дисертації використано лише ті ідеї та положення, які є результатом особистого дослідження дисертанта.

Апробація результатів дослідження. Теоретичні положення та практичні рекомендації щодо розробки й упровадження стратегії формування й використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах були повідомлені та схвалені на наступних міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: II Міжнародній науково-практичній конференції «Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення корпоративного управління: якість аудиту та корпоративна безпека» (м. Харків, 2011 р.); Міжнародній науково-технічній конференції «Інтегровані комп'ютерні технології в машинобудуванні ІКТМ-2007» (м. Харків, 2007 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегії ІТ-технологій в освіті, економіці та екології» (м. Харків, 2007 р.); XVII Міжнародній конференції «Новые технологии в

машиностроении» (м. Рибачье, 2007 р.); круглому столі «Стратегічні пріоритети інтеграції науки і бізнесу: регіональний аспект» (м. Донецьк, 2011 р.).

Публікації. Результати дисертаційної роботи опубліковані в 1 монографії, 7 наукових статтях у фахових виданнях, 1 іншому виданні, 4 тезах доповідей конференцій, загальним обсягом – 2,7 ум.-друк. арк. Особисто автору належить 1,5 ум.-друк. арк.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 198 найменувань. Зміст роботи викладений на 257 сторінках комп'ютерного тексту, містить 22 рисунки, 16 таблиць, 11 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У *вступі* визначено актуальність теми дисертаційної роботи, її мета та завдання, сформовані теоретико-методичні аспекти дослідження, предмет і об'єкт, обґрунтовано методи, наукову новизну та практичне значення, визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, апробовані результати дисертації на міжнародних науково-практичних конференціях.

У першому розділі **«Теоретико-методичні засади формування й використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах»** систематизовано підходи щодо визначення, структури економічного потенціалу, проведено його компонентний аналіз, обґрунтовано теоретичні положення щодо оцінки економічного потенціалу, виявлено особливості управління економічним потенціалом на будівельних підприємствах.

На підставі узагальнення існуючих теоретико-методичних підходів обґрунтовано підходи щодо визначення економічного потенціалу будівельних підприємств: ресурсний, функціональний, комплексний.

Запропоновано визначення економічного потенціалу будівельних підприємств як стратегічно-орієнтованої категорії, що постійно трансформується, забезпечуючи розвиток будівельних підприємств на підставі формування й реалізації виробничих, маркетингових, фінансових, інноваційно-інвестиційних, інформаційних, стратегічних факторів.

Установлено, що економічний потенціал будівельних підприємств є категорією, яка складається із системи потенціалів, які формують економічні можливості будівельних підприємств і впливають на їх розвиток.

У результаті узагальнення теоретико-методичних положень щодо оцінки економічного потенціалу будівельних підприємств запропоновано здійснювати її на підставі комплексного підходу, у рамках якого використовуються

показники, які характеризують стан та результативність реалізації економічного потенціалу і його елементів.

На підставі систематизації наукових підходів та практичних аспектів виявлено особливості управління економічним потенціалом на будівельних підприємствах, які полягають у наступному: складності процесу управління економічним потенціалом на будівельних підприємствах; багаторівневості цього процесу; урахуванні особливостей взаємодії із зацікавленими особами; застосуванні сучасного інструментарію в процесі управління економічним потенціалом; здійсненні операційного й стратегічного управління, орієнтованого на розвиток будівельних підприємств; необхідності формування інформаційно-аналітичного забезпечення для повної й достовірної оцінки економічного потенціалу.

У другому розділі **«Стан та оцінка розвитку підприємств будівельної галузі»** подано результати аналізу трансформаційних процесів, які відбуваються в будівельній галузі, визначено фінансовий стан будівельних підприємств, обґрунтовано теоретичні аспекти щодо стратегії формування й використання економічного потенціалу будівельних підприємств.

Доведено, що протягом років незалежності відсутні стійкі тенденції розвитку будівельної галузі, яка є індикатором розвитку держави. Зокрема, починаючи із 2000 р. і до 2007 р., в основному спостерігається зростання індексу обсягів виконаних будівельних робіт як важливого показника функціонування будівельних підприємств, що свідчить про розвиток будівельної галузі (рис. 1). За цей період індекс обсягу виконаних будівельних робіт збільшився на 15%. Водночас, у 2008-2009 рр. спостерігається зниження обсягів виконаних будівельних робіт. Наведена динаміка визначеного показника свідчить про накопичення негативних явищ у будівельній галузі, обумовлених впливом фінансово-економічної кризи та внутрішніми диспропорціями. У 2010-2011 р. у будівельній галузі спостерігається зростання індексу обсягів виконаних будівельних робіт, проте цей процес не має системного характеру, що свідчить лише про намагання виходу із кризи, але не про розвиток цієї сфери (рис. 1).

У результаті аналізу показників фінансового стану досліджених будівельних підприємств встановлено, що за останні 5 років визначено неоднозначні тенденції. Зокрема на більшості підприємствах не відбувається зміцнення майнового стану. Крім того, на поглиблення негативних явищ впливають низький рівень використання та технічної готовності основних засобів, відсутність стабільної політики щодо їх оновлення, порівняно із незначним зростанням рівня використання оборотних активів. Ці процеси зумовлені впливом внутрішніх трансформаційних процесів, що відбуваються на

досліджених будівельних підприємствах, та наслідків фінансової й економічної кризи.

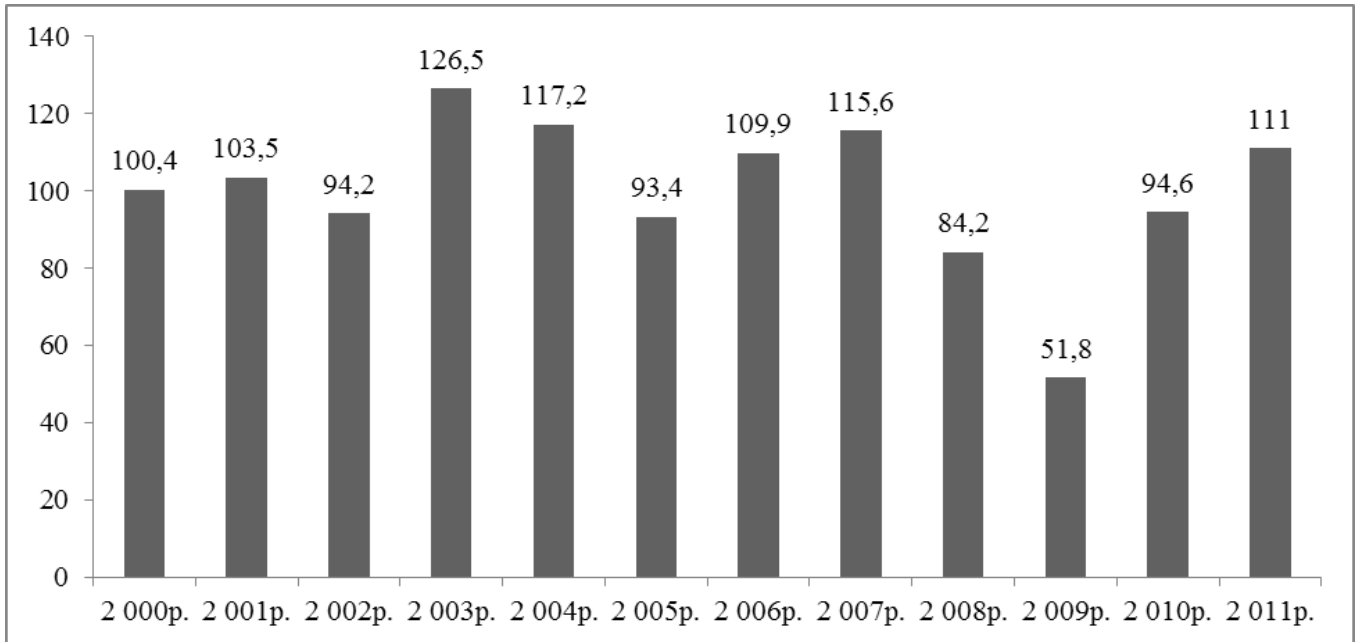

Рис. 1. Динаміка індексу обсягів виконаних будівельних робіт.

На підставі дослідження визначено нестабільний фінансовий стан аналізованих будівельних підприємств, особливо за останні роки, у яких спостерігаються диспропорції, що негативно впливає на рівень формування й реалізації їх економічного потенціалу, зумовлено внутрішніми трансформаційними процесами й наслідками фінансової та економічної кризи.

Запропоновано авторський підхід до визначення стратегії формування й використання економічного потенціалу, який характеризується як план розвитку або модель дій, що враховують особливості функціонування будівельних підприємств і ґрунтуються на напрямках формування й реалізації компонентів економічного потенціалу, що постійно трансформуються й удосконалюються відповідно до наявних зовнішніх і внутрішніх умов господарювання.

На підставі дослідження визначено напрями розробки й реалізації стратегії формування й використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах, які складаються із наступних факторів: збору й аналізу показників, що характеризують напрями та особливості функціонування будівельних підприємств; формування мети та місії щодо формування й реалізації економічного потенціалу будівельних підприємств; оцінки економічного потенціалу та його елементів у межах формування відповідної стратегії; визначення інструментарію щодо реалізації стратегії формування й

використання економічного потенціалу; характеристики напрямів упровадження стратегії формування й використання економічним потенціалом будівельних підприємств.

У контексті розробки й упровадження стратегії формування й використання економічного потенціалу будівельних підприємств запропоновано використовувати: схеми створення й застосування інформаційно-аналітичного забезпечення; інструменти взаємодії між зацікавленими особами, що беруть участь у цьому процесі; відповідні організаційно-економічні механізми управління із використанням інструментів інформаційного захисту; відповідні моделі управління; аналітичний інструментарій (SWOT-аналіз, GAP-аналіз, факторний аналіз, CVP-аналіз), застосування збалансованої системи показників; інструменти стратегічного обліку функціонально-орієнтованого обліку витрат, комплексного економічного й портфельного аналізів та ін.

У третьому розділі «**Розробка й впровадження стратегії формування й використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах**» обґрунтовано результати параметричного моделювання формування й реалізації економічного потенціалу на будівельних підприємствах, наведено результати оцінки вартості економічного потенціалу на підприємствах будівельної галузі, запропоновано напрями розробки й упровадження стратегії формування й використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах.

Запропоновано напрями оцінки вартості економічного потенціалу, які полягають у формуванні інформаційно-аналітичного забезпечення, характеристик компонентів економічного потенціалу, побудові параметричної моделі оцінки економічного потенціалу, визначенні вартості економічного потенціалу будівельних підприємств, інтерпретації отриманих результатів.

Розроблено модель оцінки вартості економічного потенціалу, яка враховує поточну ринкову вартість будівельних підприємств, що формується за рахунок створення й реалізації економічного потенціалу, й інтегральний критерій формування й реалізації економічного потенціалу та дозволяє здійснити оцінки відповідно до його компонентів:

$$EP_{bp} = VBP_{ep} \times I_{ep}, \quad (1)$$

де EP_{bp} – вартість економічного потенціалу будівельних підприємств;
 VBP_{ep} – поточна ринкова вартість будівельних підприємств, яка формується за рахунок створення й реалізації економічного потенціалу;
 I_{ep} – інтегральний критерій формування й реалізації економічного потенціалу будівельних підприємств.

Запропоновано напрями визначення ринкової вартості будівельних підприємств, яка формується за рахунок створення й реалізації економічного потенціалу: оцінка чистого грошового потоку на капітал, який інвестовано в діяльність будівельних підприємств, для першого майбутнього періоду; визначення критерію значущості економічного потенціалу в системі формування й реалізації потенціалу розвитку будівельних підприємств; оцінка дисконтованого грошового потоку, який отримано в результаті формування й реалізації економічного потенціалу будівельних підприємств; визначення поточної ринкової вартості будівельних підприємств, яка формується за рахунок створення й реалізації економічного потенціалу, урахуваючи ставку дисконтування та темпи зростання середньорічного чистого доходу від реалізації будівельної продукції.

Інтегральний критерій формування й реалізації економічного потенціалу будівельних підприємств визначається шляхом опитування експертів щодо визначених структурних елементів економічного потенціалу із оцінюванням відповідних коефіцієнтів значення впливу кожного елементу на інтегральний критерій.

Запропоновано методику оцінки вартості економічного потенціалу на досліджених будівельних підприємств, яка передбачає здійснення взаємопов'язаних етапів, що містять: формування інформаційно-аналітичного забезпечення щодо створення й реалізації економічного потенціалу, характеристику його компонентів, побудову параметричної моделі визначення вартості економічного потенціалу, що охоплює поточну ринкову вартість підприємств, яка сформована за рахунок створення й реалізації економічного потенціалу й інтегрального критерію формування й реалізації економічного потенціалу, напрями проведення анкетування експертів, виявлення аномальних точок, визначення рівня узгодженості думок експертів, інтерпретацію отриманих результатів, результати використання якої дозволяють створити підґрунтя для розробки стратегії формування й використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах.

На підставі оцінки визначено, що найбільшу поточну ринкову вартість досліджених будівельних підприємств, яка сформована за рахунок створення й реалізації економічного потенціалу, має ПАТ Трест «Київміськбуд 1» (1 місце), яка перевищує вартість ПАТ «Житлобуд-1» (2 місце) більше ніж у 6 разів, інші досліджені будівельні підприємства мають значні диспропорції за поточною ринковою вартістю, яка сформована за рахунок створення й реалізації економічного потенціалу.

Запропоновано заходи щодо підвищення поточної ринкової вартості досліджених будівельних підприємств, які полягають у таких чинниках: перехід від збиткової діяльності до прибуткової, що забезпечить подальше зростання

результативності функціонування досліджених будівельних підприємств; збільшення темпів зростання обсягів реалізованої будівельної продукції; підвищення ефективності та результативності формування й реалізації капітальних інвестицій; оптимізація розмірів довгострокової заборгованості; залучення більш «дешевих» кредитних ресурсів, підвищення ефективності їх використання; забезпечення зростання ефективності й результативності використання основних засобів та інших необоротних активів; створення умов щодо зростання обсягів власного оборотного капіталу та ефективності їх використання.

Визначено можливий діапазон значень інтегрального критерію формування й реалізації економічного потенціалу будівельних підприємств, які характеризують стан та рівень використання представленого потенціалу і варіюються від нуля до одиниці.

У результаті аналізу визначено, що на формування й реалізацію економічного потенціалу на будівельних підприємствах найбільший вплив здійснюють фінансовий і виробничий потенціали.

На підставі дослідження визначено значення інтегрального критерію формування й реалізації економічного потенціалу на досліджених будівельних підприємствах (табл. 1).

Таблиця 1

Значення інтегрального критерію формування й реалізації економічного потенціалу на досліджених будівельних підприємствах

Назва будівельного підприємства	Значення інтегрального критерію формування й реалізації економічного потенціалу, %
ПАТ Трест «Київміськбуд 1»	71,45
ПАТ «Житлобуд-1»	57,48
ПАТ «Фірма «Хмельницькбуд»	42,36
ПрАТ «Криворіжіндустбуд»	50,12
ПрАТ «Промбуд-2»	41,22

Установлено, що найбільший рівень реалізації потенціалу спостерігається на ПАТ Трест «Київміськбуд 1», яке на більше ніж на 71% реалізує свій економічний потенціал, що свідчить про високий рівень ефективності й результативності його використання; на посередньому рівні використовують економічний потенціал ПАТ «Житлобуд-1» і ПрАТ «Криворіжіндустбуд»; на низькому рівні реалізують економічний потенціал ПАТ «Фірма «Хмельницькбуд» і ПрАТ «Промбуд-2».

Побудовано багаторівневу систему, яка використовується для оцінки інтегрального критерію формування й реалізації економічного потенціалу будівельних підприємств відповідно компонентів економічного потенціалу шляхом анкетування експертів із визначенням відповідних коефіцієнтів значення.

Сформовані групи досліджених будівельних підприємств за рівнем формування й реалізації економічного потенціалу (рис. 2).

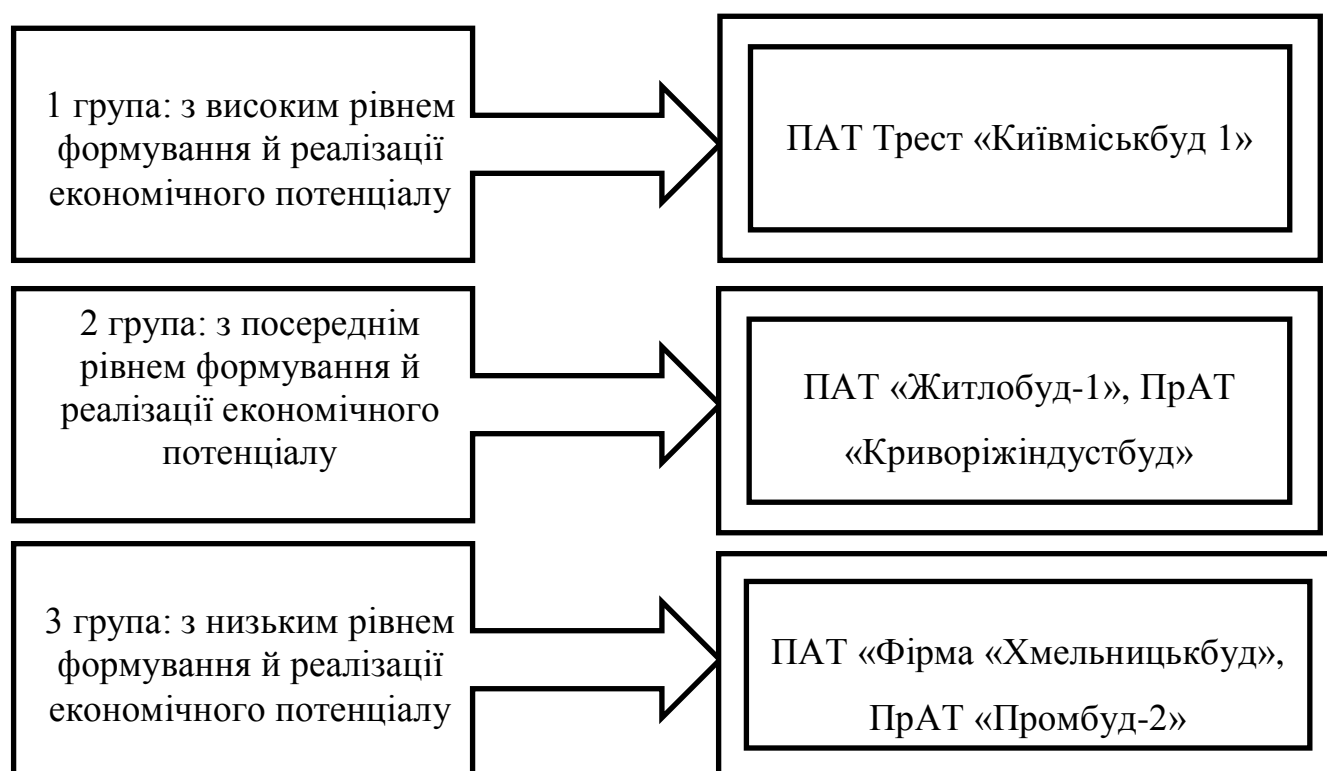

Рис. 2. Групи будівельних підприємств за рівнем формування й реалізації економічного потенціалу.

На підставі оцінки вартості економічного потенціалу визначено (табл. 2), що лідером за поданим показником є ПАТ Трест «Київміськбуд 1», що активно реалізує свій економічний потенціал. На значно нижчому рівні – ПАТ «Житлобуд-1», інші будівельні підприємства мають ще значно нижчий рівень вартості економічного потенціалу.

Вартість економічного потенціалу на досліджених будівельних підприємствах

Будівельні підприємства	Вартість економічного потенціалу, тис. грн.
ПАТ Трест «Київміськбуд 1»	780781,0
ПАТ «Житлобуд-1»	101615,8
ПАТ «Фірма «Хмельницькбуд»	1519,8
ПрАТ «Криворіжіндуствуд»	18492,6
ПрАТ «Промбуд-2»	5270,8

Визначено групи будівельних підприємств за рівнем формування й реалізації економічного потенціалу: високий рівень – ПАТ Трест «Київміськбуд 1», посередній рівень – ПАТ «Житлобуд-1» і ПрАТ «Криворіжіндуствуд», низький рівень – ПАТ «Фірма «Хмельницькбуд» і ПрАТ «Промбуд-2», що дозволило розробити управлінські рішення щодо забезпечення результативності реалізації економічного потенціалу, урахувавши стан та особливості функціонування досліджених будівельних підприємств.

Запропоновані напрями розроблення й упровадження стратегії формування й використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах: формування інформаційно-аналітичного забезпечення; створення відділу інформаційно-аналітичного забезпечення або розширення його функцій; обґрунтування мети й визначення місії щодо розроблення й впровадження стратегії формування й використання економічного потенціалу; проведення параметричного аналізу щодо формування й використання економічного потенціалу; оцінка вартості економічного потенціалу; застосування інструментів щодо реалізації стратегії формування й використання економічного потенціалу; характеристика напрямів упровадження стратегії формування й використання економічного потенціалу.

Розроблено схему розробки й упровадження стратегії формування й використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах (рис. 3), яка реалізується через відділ інформаційно-аналітичного забезпечення шляхом застосування відповідних етапів і встановлених зворотних зв'язків, що дозволяє своєчасно реагувати на відхилення, які виникають у цьому процесі, і попереджувати негативні явища в контексті забезпечення зростання вартості економічного потенціалу та рівня результативності його використання.

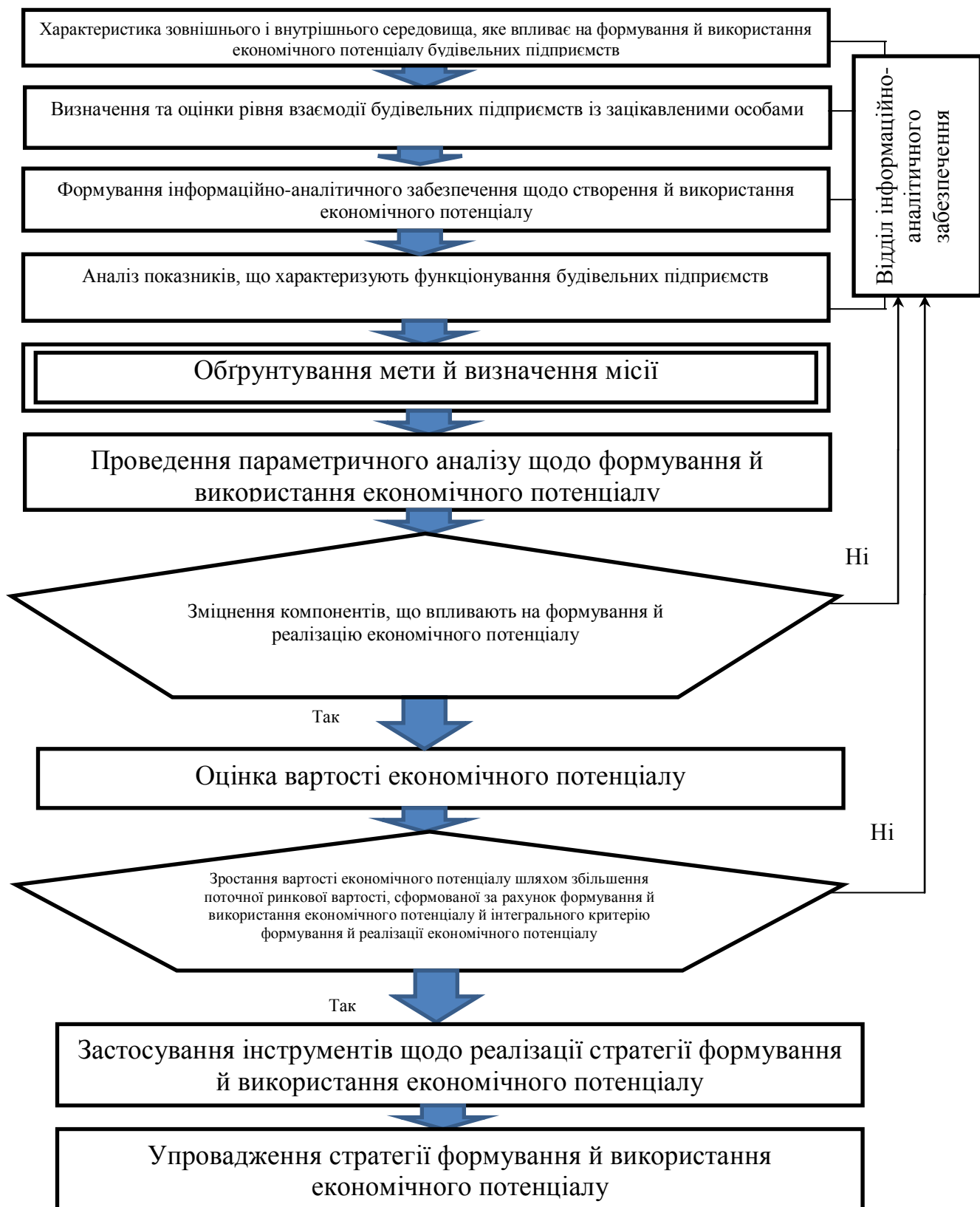

Рис. 3. Схема розробки й упровадження стратегії формування й використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах.

ВИСНОВКИ

У результаті обґрунтування теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо розробки й упровадження стратегії формування й використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах отримано наступні висновки та пропозиції:

1. У результаті систематизації існуючих теоретико-методичних підходів запропоновано здійснювати оцінку економічного потенціалу на будівельних підприємствах на підставі комплексного підходу, у межах якого використовуються показники, що характеризують стан та результативність реалізації економічного потенціалу та його компонентів.

2. Визначено особливості управління економічним потенціалом на будівельних підприємствах, відповідно до яких формування й реалізація економічного потенціалу становить собою багаторівневий складний процес, що здійснюється на стратегічному й операційному рівнях і на який впливають внутрішні трансформаційні процеси й зовнішні ринкові умови, рівень та особливості взаємодії із зацікавленими особами, у рамках якого здійснюється моніторинг і контроль за прийнятими рішеннями.

3. Доведено нестабільність розвитку досліджених будівельних підприємств, накопичення диспропорцій та дисбалансів у їхньому фінансовому стані, що зумовлено внутрішніми трансформаційними процесами й наслідками фінансової та економічної кризи й потребує розробки і реалізації стратегії формування та використання економічного потенціалу.

4. У результаті дослідження визначено напрями розробки й реалізації стратегії формування й використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах, які складаються із такого: збору й аналізу показників, що характеризують напрями та особливості функціонування будівельних підприємств; формування мети й місії щодо формування й реалізації економічного потенціалу будівельних підприємств; оцінювання економічного потенціалу та його компонентів; визначення інструментарію формування й реалізації стратегії; характеристики напрямів впровадження стратегії.

5. Охарактеризовані напрями визначення ринкової вартості будівельних підприємств, яка формується за рахунок створення й реалізації економічного потенціалу, що враховують комплекс взаємопов'язаних дій, спрямованих на оцінку чистого грошового потоку на капітал, який інвестовано в діяльність будівельних підприємств, для першого майбутнього періоду, визначення критерію значущості економічного потенціалу в системі формування й реалізації потенціалу розвитку будівельних підприємств, оцінки дисконтованого грошового потоку, який отримано в результаті формування й реалізації економічного потенціалу, визначення поточної ринкової вартості

будівельних підприємств, що формується за рахунок створення й реалізації економічного потенціалу, урахуваючи ставку дисконтування та темпи зростання середньорічного чистого доходу від реалізації будівельної продукції.

6. Визначено управлінські дії щодо забезпечення зростання ефективності й результативності формування та реалізації економічного потенціалу на досліджених будівельних підприємствах, спрямовані на зміцнення його компонентів.

7. Запропоновано напрями розробки й упровадження стратегії формування та використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах, які охоплюють: формування інформаційно-аналітичного забезпечення; створення відділу інформаційно-аналітичного забезпечення або розширення його функцій; обґрунтування мети й визначення місії щодо розроблення й упровадження стратегії формування та використання економічного потенціалу; проведення параметричного аналізу щодо формування та використання економічного потенціалу; оцінку вартості економічного потенціалу; застосування інструментів щодо реалізації стратегії формування й використання економічного потенціалу; характеристику напрямів впровадження стратегії формування й використання економічного потенціалу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Павленко Т. Ю. Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного управління фінансово-економічною безпекою суб'єктів господарювання будівельної галузі та житлово-комунального комплексу України : монографія / Колектив авторів під керівництвом Т. В. Момот. – Х. : Фактор, 2012. – 536 с. *(особистий внесок автора : обґрунтовані концептуальні положення щодо визначення та оцінки економічного потенціалу будівельних підприємств).*

2. Павленко Т. Ю. Оцінка вартості реалізації економічного потенціалу на будівельних підприємствах / Т. Ю. Павленко // Комунальне господарство міст : наук.-техн. зб. – Х. : ХНАМГ, 2012. - . Вип. 107. - С. 313-318. – (Серія: Економічні науки).

3. Павленко Т. Ю. Оцінка економічного потенціалу будівельних підприємств: теоретичні підходи та особливості використання / К. А. Мамонов, Т. Ю. Павленко // Сучасна економіка. – К. : ДПК, 2011. – Вип. 5. – С. 25-30 *(особистий внесок автора : визначені особливості оцінки економічного потенціалу на будівельних підприємствах).*

4. Павленко Т. Ю. Система поддержки принятия решений при планировании программы диверсификации предприятия / Т. Ю. Павленко // Системы управления, навигации и связи. К. : 2008 – Вып. 2(6). С. 102-106.

5. Павленко Т. Ю. Интервальное прогнозирование величины доходности проектов / Т. Ю. Павленко, М. С. Мазорчук, И. А. Аникин // Радіоелектронні і комп'ютерні системи. – Х. : «ХАІ» 2008.- №2(29) - С. 137-142 *(особистий внесок автора : охарактеризовані підходи, що застосовуються для оцінки економічного потенціалу будівельних підприємств).*

6. Папазова Т. Ю. Моделирование процессов реструктуризации и диверсификации деятельности промышленного предприятия / Т. Ю. Папазова, Е. С. Яшина // Системы управления, навигации и связи. - К. :, 2007 – Вып. 4. С. 97-100 *(особистий внесок автора : визначені напрями моделювання процесів реструктуризації та диверсифікації у контексті формування й використання економічного потенціалу підприємств).*

7. Папазова Т. Ю. Прогнозирование показателей работы предприятия с использованием методов регрессионного анализа / Т. Ю. Папазова, М. С. Мазорчук, Е. В. Коновалова // Радіоелектронні і комп'ютерні системи. – Х. : «ХАІ» 2007.- №3(22). - С. 122-127 *(особистий внесок автора : схарактеризовані методи регресійного аналізу, що застосовуються для оцінки й встановлення причинно-наслідкових зв'язків між факторами і величиною економічного потенціалу підприємств).*

8. Папазова Т. Ю. Влияние качества планирования на эффективность деятельности предприятия // Экономика, финансы, право. – Х. : 2006. - №1 – С. 24-26.

Опубліковані праці апробаційного характеру

9. Павленко Т. Ю. Сутність економічного потенціалу будівельного підприємства / Т. Ю. Павленко // Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення корпоративного управління: якість аудиту та корпоративна безпека: матер. II Міжн. наук.-практ. конф., Харків, 21-23 квітня 2011 р. – Х. : ХНАМГ, 2011. – С. 79-81.

10. Папазова Т. Ю. Моделирование корпоративной стратегии развития предприятия с использованием теории нечетких множеств / Т. Папазова, А. Рудяк // Міжнародна науково-технічна конференція “Інтегровані комп'ютерні технології в машинобудуванні ІКТМ-2007”. Тезиси доповідей. – Х. : Нац. аерокосм. ун-т “Харк. авіац. ін-т”, 2007. – С. 206 *(особистий внесок автора : запропоновані напрями моделювання корпоративної стратегії розвитку підприємств).*

11. Папазова Т. Ю. Методы и модели принятия решений при управлении процессами диверсификации / Т. Ю. Папазова, Е. В. Коновалова // Управління розвитком. Міжнародна науково-практична конференція «Стратегії ІТ-технологій в освіті, економіці та екології». - Х. :, 15-16 листопада 2007 р.: Збірник наукових статей. – Х. : Вид. ХНЕУ. – 2007. - №7. – С.39-40 (*особистий внесок автора : охарактеризовані методи і моделі прийняття рішень у процесі формування й використання економічного потенціалу підприємств*).

12. Папазова Т. Ю. Выбор методов моделирования процессов реструктуризации предприятия / Т. Ю. Папазова // Семнадцатая международная конференция «Новые технологии в машиностроении». Труды. – Рыбачье – Харьков, 3-8 сентября 2007. – С. 41.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

13. Павленко Т. Ю. Концепція стратегії розвитку міста Харкова до 2030 року. Колектив авторів під кер. В. М. Бабаєва. – Х. : ХНАМГ, 2011.- 193 с. (*особистий внесок автора : обґрунтовані напрями розвитку будівельної галузі на муніципальному рівні у контексті реалізації економічного потенціалу будівельних підприємств*).

АНОТАЦІЯ

Павленко Т.Ю. Стратегія формування й використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (економіка будівництва). – Харківська національна академія міського господарства, Харків, 2013.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню теоретико-методичних положень і практичних рекомендації щодо розроблення й упровадження стратегії формування та використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах.

Обґрунтовано стратегію формування й використання економічного потенціалу, яка характеризується як комплексний план розвитку або модель дій, що враховують особливості функціонування будівельних підприємств і ґрунтуються на напрямках формування та реалізації компонентів економічного потенціалу, що постійно трансформуються й удосконалюються відповідно до наявних зовнішніх і внутрішніх умов господарювання.

Удосконалено модель оцінки вартості економічного потенціалу, систему оцінювання інтегрального критерію формування й реалізації економічного

потенціалу, схему створення й упровадження стратегії формування та використання економічного потенціалу на будівельних підприємствах.

Дістали подальшого розвитку обґрунтування щодо визначення економічного потенціалу будівельних підприємств, методика оцінки вартості економічного потенціалу.

Ключові слова: економічний потенціал будівельних підприємств, формування й використання економічного потенціалу, оцінка економічного потенціалу, компоненти економічного потенціалу, стратегія формування й використання економічного потенціалу.

АННОТАЦИЯ

Павленко Т.Ю. Стратегия формирования и использования экономического потенциала на строительных предприятиях. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (экономика строительства). – Харьковская национальная академия городского хозяйства, Харьков, 2013.

Диссертация посвящена обоснованию теоретико-методических положений и практических рекомендаций относительно разработки и внедрения стратегии формирования и использования экономического потенциала на строительных предприятиях.

Обоснована стратегия формирования и использования экономического потенциала, которая характеризуется как комплексный план развития или модель действий, которые учитывают особенности функционирования строительных предприятий и базируются на направлениях формирования и реализации компонентов экономического потенциала, которые постоянно трансформируются и совершенствуются соответственно существующим внешним и внутренним условиям хозяйствования.

Усовершенствована модель оценки стоимости экономического потенциала, система оценки интегрального критерия формирования и реализации экономического потенциала. Разработана схема создания и внедрения стратегии формирования и использования экономического потенциала на строительных предприятиях, которая реализуется через отдел информационно-аналитического обеспечения путем применения соответствующих этапов и установленных обратных связей, что позволяет своевременно реагировать на отклонения, которые возникают в этом процессе, и предупреждать негативные явления в контексте обеспечения роста стоимости экономического потенциала и уровня результативности его использования.

Получили дальнейшее развитие обоснования относительно определения экономического потенциала строительных предприятий, методика оценки

стоимости экономического потенциала. Определено, что экономический потенциал рассматривается как стратегически ориентированная категория, которая постоянно трансформируется, обеспечивая развитие строительных предприятий на основе формирования и реализации производственных, маркетинговых, финансовых, инновационно-инвестиционных, информационных, стратегических факторов.

Ключевые слова: экономический потенциал строительных предприятий, формирование и использование экономического потенциала, оценка экономического потенциала, компоненты экономического потенциала, стратегия формирования и использования экономического потенциала.

ANNOTATION

Pavlenko T.Yu. Strategy of forming and use of economic potential of build enterprises. Manuscript.

Dissertation for obtaining the degree of Candidate Economic Sciences, on specialty 08.00.04 - economics and management (economics of construction). - Kharkiv National Academy of Municipal Economy, Kharkiv, 2013.

Dissertation is devoted a ground theoretic-methodical positions and practical recommendation in relation to development and introduction of strategy of forming and use of economic potential on build enterprises.

Grounded strategy of forming and use of economic potential build enterprises, which is characterized as a complex plan of development or model of actions, which take into account the features of functioning build companies and are based on directions of forming and realization components of economic potential, informative potentials which are constantly transformed and perfected according to the existent external and internal terms of menage.

The model of estimation cost of realization economic potential, system of estimation integral criterion of forming and realization of economic potential, chart of creation and introduction of strategy forming and use of economic potential, is improved on build enterprises.

Got subsequent development of ground in relation to determination of economic potential of build enterprises, method of estimation of cost of realization of economic potential.

Keywords: economic potential of build enterprises, forming and use of economic potential, estimation of economic potential, components of economic potential, strategy of forming and use of economic potential.

ПАВЛЕНКО Тетяна Юріївна

**СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ Й ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ НА БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**

08.00.04 – Економіка та управління підприємствами
(економіка будівництва)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Відповідальний за випуск:

д.т.н., проф. В.І. Торкатюк

Підп. до друку 28.01.2013
Друк на різнографі
Зам. № 8767

Формат 60x84 1/16
Ум. друк. арк. 1,9
Тираж 100 пр.
Безкоштовно

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4064 від 12.05.2011